

Arany Horváth Zsuzsanna

Sisakos tollam bebábozódik

Utassy József halálára

Nincs énnekem meg egészben az éneke. Csak foszlányokban összesöpörve. Ha kinyitom köteteit csendesült estéken. Másképp nem emlékezhetem, melyik sor melyik emléksarokból bukkan elő. S főleg, hogy mikor. (Például: Anyám összesöpörte az időt, én meg kidobtam a szemétre.)

Ráadásul életének utolsó éveit láttam csupán, csak néha-néha. Négy év tán összesen. Ugyan a nyolcvanas években is járt itt párszor, s felejtette rajtunk áthatóan mélytűző tekintetét. Aztán földi-égi poklokat járt, távoli bugyrokot kényszerült belakni, meghódítani. Azok szenvtelenül figyelték őt, s napról napra perzseltek fel, égettek el belőle egy kis darabot. Hogy verssé hűljön vissza benne a kegyetlen láng. S az a lefegyverző nézés megszélidült, megtört. A bánat és a lemondás költözött a helyére.

Haza-vissza-ideköltözött. Hír jött, itt van, találkozhatnánk. Menekítette őt Zsóka, megmentette Zala kicsi csücske. Most már tudjuk, nem maradt sokáig. Nem is tudom, itt volt-e dolga. Hiszen sejtettük azt, ami be is következett:

Lenyúlt egy villám a földre,
karjába kapta a csöndet.

Az ember úgy van ezzel a haláldologgal, hogy bosszankodva visszavonná. Hiszen az előbb még itt volt, itt nevetett, mit szóltok, végre ideadták azt a fenenagy díjukat!? Itt zsémbelt, hogy nem úgy fog az agya, nem úgy engedelmeskedik a teste, mint annak lennie kéne. Itt ült, rakosgatta patikarendbe íróasztalán a papírokat, könyveket. Itt koppantotta az asztalra a tollát, na, ez is megvan. Itt hunyorgott a ház előtt a fényes napba, két kezét térdén tartva, mint egy engedelmes kisgyerek.

Akkor most miért nem? A baj előtt egy perccel még nem volt baj, hajtogatjuk gyerekesen. Mert úgy volt, hogy még gyerekversekkel fog előrukkolni, amikkel aztán visszarepülünk abba a kedves időbe, amiből mintha nem is lépett volna ki soha. Lehet, hogy most is onnan fürkészs, s vonja össze szemöldökét: már mióta nem jöttetek, nem hívtatok, mi van veletek? Hát mi lenne, épp megörökítünk téged Dzsó, ezt merészeljük, képzeld.

Örökíts meg, Történelem!
Állok falum fölött.
Kezemben kis rög énekel:
pacsirtabarna rög.

És most a rög. Zalai rög gurult föléje, s én praktikusán aggódom, a fennhéjázó magyar irodalom eljön-e majd, ha születésnapja lesz, hogy hivatalos koszorút vessen emléke után. Mert félek, nagyon messze van az a kis falu a magabizó kánontól. Nem mintha érdekelte volna a kánon, de biztos ízlésű alkotói önismerettel és öntudattal tudta, ami jár, az jár. A Zúg Márciusnak örökre kijár a tisztelet. Nehéz teher a tehetség, de ha van, az kötelesség tulajdonosának is, meg az őt zászlajára tűző közösségnek is. Szerencsére hagyott használtnivalót. Gyaníthatóan sokfelé széttartó ünnepekbe, alkalmakba költöznek a sorai, s nem tehet ellene semmit.

Nem is hiszem, hogy akarna. Bár lehet, szívesen beleszólna a szerkesztésbe, elvégre ő tudná legjobban, melyiknek versnek melyik mellett van a helye.

és részegen, és józanul:
írnom kell! addig írnom,
míg föl nem száll kék terhével
galambfehér papírom.

Eddig ő tudta kívülről a verseit, most majd nekünk kell megtanulni. Nem tudom, sikerül-e. Elkapjuk-e azt a felszálló galambfehér papírt, vagy csak kapkodunk utána majd tiszteletlenül. Azt hiszem, azt se bánná. A helyet, melyet kijelölt magának a magyar irodalom ege alatt, már úgysem veheti el tőle semmilyen kisajátítás, semmilyen elemzés, semmilyen feldolgozás, semmilyen kategóriákba gyömöszölés. Nevetne rajta. Elképzelem, egyszerű, fákkal, virágokkal, évszakokkal, egy kis széllal, kevés hóval, csipetnyi éjszakával kivarrt metaforákba úzná az okoskodókat. És még rímelve is!

Amikor utoljára láttam, a Kilencek közt ült Zalaegerszegen. Akik tulajdonképpen már akkor is csak heten voltak jelen.

Utassy előrement. Gondoljuk el, szüksége is lesz a többieknek egy ilyen szemtelenül ékesszóló szálláscsinálóra. Elvégre igen meggyőző volt mindig is. Akkor este például egyedül ő mondta el fejből a versét. Rendkívüli képességei morzsáiból élénk szórt pár szemet. De látszott, küszöbén áll az estnek.

Küszöbén az estnek
csillagfakadáskor
dalba fog az ember
ha már fáj a sorsa
nagyon szépen fájjon
küszöbén az estnek
csillagfakadáskor

Őrzöm a képet: nézi Kossuth-díját, kicsit gyanakvón. Gondolkodik. Nem ezért volt az egész. Csak úgy jött. Írni kellett. Itt állt, nem tehetett másképp.

Nem tudom, szabad volt-e látnom utolsó évei romlását.

Véletlen ajándék, tétova örökség. Őrzöm.

Elhagyott minden.
Isten se pártol.
Száműzetett az
ének a számról.
Sisakos tollam
bebábozódik.
Nincs dal! Az ember
csak átkozódik.

